

Batı Karadeniz Tıp Dergisi
Medical Journal of Western Black Sea

Doi: 10.29058/mjwbs.2017.3.2

Araştırma Makalesi

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Dönem I-IV Öğrencilerinde Empati Yeteneğinin Sosyal Beceriyle İlişkisi

Elif İpek Aksoy^a, Nur Şeyma Borazan^a, Ali Can^a, Eren Göktuğ Ceylan^a, Emre Çalışkan^a, Ömer Emre Dolu^a, Yasemin Yavuz^b

^a Dönem 4 Öğrencileri, Tıp Fakültesi, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye

^b Biyoistatistik Anabilim Dalı, Tıp Fakültesi, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye

**MAKALE
BİLGİSİ**

Gönderilme Tarihi:

03.10.2017

Revizyon:

19.12.2017

Kabul:

22.12.2017

Sorumlu Yazar:

Yasemin Yavuz

nurseymaborazan@gmail.com

Anahtar Kelimeler:

Empati, Sosyal Zekâ, Empati Ölçeği(EÖ), Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği(TSZÖ), Tıp Öğrencisi, Siyasal Bilgiler Öğrencisi

ÖZET

Empati, sosyal becerinin bir parçasıdır. Tıp doktorlarında empati yeteneğinin gelişmiş olması önemlidir. Bu projenin amacı; Ankara Üniversitesi (A.Ü.) Tıp ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğrenim gören Dönem I ve IV öğrencilerinin empati yeteneklerinin belirlenerek sosyal beceri düzeylerine, mesleki eğitimin türüne, yılına, bireysel sosyalleşme düzeylerine ve cinsiyete göre farklılıklarını karşılaştırmaktır.

Çalışmamız tanımlayıcı tipte olup A.Ü. Tıp ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Mart ayında yapıldı. Çalışmaya 1770 kişilik Dönem I ve IV öğrencilerinden 300 kişi alındı. Veriler demografik bilgileri ve sosyalleşmeyi sorgulayan toplam 5 sorudan oluşan bir anket, Tromso Sosyal Zekâ ve Empati Ölçekleri ile elde edilmiştir. Veriler SPSS 15.0 paket programında Student's t testi, Pearson/ Spearman korelasyon katsayıları ve iki yönlü varyans analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. $p<0,05$ istatistiksel anlamlı düzey alınmıştır.

Empati Ölçeği puanları Fakülte, Dönem ve Cinsiyete göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği puanları Dönem ve Cinsiyete göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken; Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin ortalaması Tıp Fakültesi'ne göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p=0,035$).

Empati puanı üzerine cinsiyet ve dönemin etkisi her bir fakülte için ayrı ayrı iki yönlü varyans analizi kullanılarak incelendi. Tıp Fakültesi öğrencilerinde Dönem, Cinsiyet ve Dönem*Cinsiyet etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı (Tüm karşılaştırmalar için $p>0,05$). Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Cinsiyet ve Cinsiyet*Dönem etkileşimi anlamlı bulunmazken; Empati Ölçeği puanı Dönem IV'te Dönem I'e göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşmüştür ($p=0,020$). Tüm öğrenciler değerlendirildiğinde TSZÖ ve EÖ puanları istatistiksel olarak zayıf-orta düzeyde pozitif yönlü ilişkiye sahiptir ($r=0,394$ $p<0,001$). Empati Ölçeği puanı ile sosyal aktiviteye ayrılan zaman arasında istatistiksel olarak zayıf düzeyde pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır ($r=0,125$ $p=0,032$). Geri kalan değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Sonuçlar SBF öğrencilerinin sosyal zekâ ve/veya becerilerle ilgili olarak daha donanımlı olduklarına işaret etmektedir.

Batı Karadeniz Tıp Dergisi
Medical Journal of Western Black Sea

Doi: 10.29058/mjwbs.2017.3.2

Bu çalışmada saptanan sosyal zekâ puanları ile empati puanları arasındaki pozitif yönlü korelasyon sosyal zekânın gelişimiyle empati becerisinin de artabileceğini göstermektedir. Bu noktadan hareketle ve hekimlik mesleğinin insanı bir bütün olarak anlamamızı gerektirdiğini de dikkate alırsak, tıp eğitiminde sosyal becerileri geliştiren programların hastalıkları ve hastaları anlamada da önemli bir katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Aynı zamanda sosyal aktivitelere ayrılan zamanın artırılmasının da sosyal zekâ ve empatinin gelişimine katkı sağlayabileceği sonucuna varıldı.

© 2017 Bülent Ecevit Üniversitesi Her hakkı saklıdır.

Research Article

The Relationship Between The Empathy Skill and The Social Skill in The Term I and IV Students of The Faculty of Medicine and Political Sciences in Ankara University

Elif İpek Aksoy ^a, Nur Şeyma Borazan ^a, Ali Can ^a, Eren Göktuğ Ceylan ^a, Emre Çalışkan ^a,
Ömer Emre Dolu ^a, Yasemin Yavuz ^b.

^a Fourth Grade Students, Faculty of Medicine, Ankara University, Ankara, Turkey,

^b Biostatistics Department, Ankara University Faculty of Medicine, Ankara, Turkey.

ARTICLE INFORMATION

Date of Submission

03.10.2017

Revision:

19.12.2017

Accepted:

22.12.2017

Correspondence Author:

Yasemin Yavuz

nurseymaborazan@gmail.com

Key Words:

Empathy, Social Intelligence, Empathy Scale (ES), Tromso Social Intelligence Scale (TSIS), Medical Student, Political Sciences Student

A B S T R A C T

Empathy is a part of the social skills. It is important for medical doctors to have an advanced ability for empathy. The purpose of this project is to identify the ability for empathy of the term I and IV students of the Faculty of Medicine and the Faculty of Political Sciences at Ankara University (AU) and to compare them in accordance with the level of social skills, profession types, the year, the level of individual socialization and their gender.

Our study is descriptive and conducted at the Faculty of Medicine and Political Sciences in Ankara University in March. Out of 1770 students from the term I and IV, 300 students were recruited. The data was collected by a questionnaire which contains 5 questions about demographic information and socialisation, Tromso Social Intelligence and empathy scales. The data was analyzed using Student's t-test, Pearson / Spearman correlation coefficients and two-way analysis of variance in the SPSS 15.0 package program. The $p < 0.05$ was considered statistically significant.

There was not a statistically significant difference in the Empathy Scale scores on the basis of comparing the faculty, term and gender. According to the Tromso Social Intelligence Scale scores, there was no statistically significant difference when compared in terms of the term and gender, however, the average of the Faculty of Political Sciences was statistically significantly higher than the Faculty of Medicine ($p = 0,035$).

The effect of gender and the term on the score of empathy was examined separately for each faculty by using two-way analysis of variance. The term, gender and interaction of term*gender were not found statistically significant in medicine students (for all comparisons $p > 0,05$). In the Faculty of Political Sciences, the gender and the interaction of gender*term were not found significant, however, the empathy scale score was significantly decreased in the term IV compared to the term I ($p = 0,020$). When all students were evaluated, The TSIS and EO scores were statistically in weak-medium level and have a positive directional relationship ($r = 0,394$ $p < 0,001$). Statistically weak level positive directional relationship has been detected between Empathy Scale score and the allotted time for social activities ($r = 0,125$ $p = 0,032$).

Batı Karadeniz Tıp Dergisi
Medical Journal of Western Black Sea

Doi: 10.29058/mjwbs.2017.3.2

Statistically significant differences were not found between the remaining variables.

The results indicate that Faculty of Political Sciences students are more equipped with social intelligence and/or skills.

Positive-way correlation between the score of social intelligence and empathy score in this study suggests that the ability of empathy can increase with the development of social intelligence. From this point of view and considering that the medical profession requires us to understand the person as a whole, we think that programs that develop social skills in medical education will also contribute significantly to understanding of the illnesses and patients. It also concluded that increasing the time allotted to social activities could contribute to the development of social intelligence and empathy.

© 2017 Bulent Ecevit University All rights reserved.

Giriş

Sosyal bir varlık olan insan çevresiyle iletişim kurmak durumundadır. Empati genel iletişim becerilerinin bir parçasıdır. Günlük konuşma dilinde bile kullanılmaya başlanan “empati” özellikle iletişim bilimleri olmak üzere gerek felsefe, gerekse psikoloji alanlarında üzerinde durulan önemli kavramlardandır. Yalın bir ifade ile empati; bir kişinin kendisini karşındaki kişinin yerine koymasının kendine özgü dünyasını, duygu ve düşüncelerini tam olarak anlayabilme çabasıdır. Börke (1973) bu konuda yaptığı açıklamalarında empatinin sosyal uyuma, katkısı olan temel insan özelliklerinden birisi olduğunu belirtmektedir [1].

Empatinin ilişkili olduğu kavramlardan biri de sosyal zekâdır. Walker ve Foley (1973)’e göre sosyal zekâ şöyle tanımlanmıştır: insanlarla ilgilenme, başkalarının duygu, düşünce ve niyetlerini anlama, bireylerin duygu, mizaç ve motivasyonlarıyla ilgili doğru bir şekilde yargıda bulunma (çıkarsama) yeteneğidir [2]. Yapılan tanımlar bile empati ve sosyal zekânın birbiriyle ilişkili olduğunu gösteriyor. Ayrıca Marlowe’un (1986), ileri sürdüğü sosyal zekâ modelinde dört boyutlu bir yapı vardır. Bu dört unsurdan biri empatik beceridir. Diğer unsurlar ise sosyal ilgi, sosyal kendine yeterlik ve sosyal performans becerileridir [3]. Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda zaman zaman sosyal zekâ kavramı yerine, sosyal yeterlik ve sosyal beceri kavramları da kullanılmıştır.

Yapılan çalışmalarda görülmüş ki gençler kendilerini serbest zaman etkinlikleri öncesi daha fazla sessiz, pasif, algılamalarına karşın, SZE sonrası aktif, girişken, güvenli, daha az kaygılı algılamışlardır. Kendini tanıma, düşüncelerini ifade edebilme, sorumluluk alma gibi sosyal becerilerinde SZE öncesine göre belirgin artış belirlenmiştir [4].

İnsanlar fiziki uzaklık, zamansızlık, iş yükü ve ulaşım gibi kişisel birtakım nedenlerden dolayı rekreatif faaliyetlere karşı isteksiz ve ilgisiz olup bahaneler bulabilir. Ayrıca, bu sorunlar yüzünden öğrenciler bu tip faaliyetlere katılmayı tercih etmek yerine, başka bir şekilde vaktini değerlendirebilirler.

Araştırmanın Hipotezleri:

Araştırmaya katılan öğrencilerde;

1. Empati yeteneği ile sosyal beceri arasında ilişki vardır.

2. Fakülteler arasında empati yeteneği bakımından fark vardır.

3. Eğitim yılları arasında empati yeteneği açısından fark vardır.

4. Sosyal aktiviteye ayrılan zaman ile empati yeteneği arasında ilişki vardır.

5. Bireysel aktiviteye ayrılan zaman ile empati yeteneği arasında ilişki vardır.

6. Cinsiyetler arasında empati yeteneği açısından fark vardır.

Bu çalışmanın amacı; Tıp Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde öğrenim gören Dönem I ve IV öğrencilerinin empati yeteneklerinin belirlenerek sosyal beceri düzeylerine, mesleki eğitimin türüne, yılına, bireysel sosyalleşme düzeylerine ve cinsiyete göre farklılıklarını karşılaştırmaktır.

Gereç ve Yöntem

Bu çalışma Ankara Üniversitesi (A.Ü.) Mezuniyet Öncesi Öğrenci Araştırmaları Etik Değerlendirme Kurulu’nun 22.12.2016 tarih ve 7437 sayılı etik kurul onayı alınarak yapılmıştır. Çalışma tanımlayıcı tipte olup A.Ü. Tıp Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde 2016- 2017 eğitim-öğretim yılında yapıldı. Çalışmaya 1770 (tıp fakültesi dönem I; 438 öğrenci, dönem IV; 488 öğrenci, siyasal bilgiler fakültesi dönem I; 298 öğrenci, dönem IV; 546 öğrenci) öğrencisi olan Dönem I ve IV öğrencilerinden 320 öğrenci alındı. Tip-1 hata düzeyi $\alpha=0.05$, sosyal beceri ve empati skorları arasındaki korelasyon $r=0.30$ olarak alındığında, bu korelasyon katsayısının alternatif hipotez altındaki değeri $r=0.15$ ’e göre testinin %80 güce ulaşması için gerekli örneklem büyüklüğü 320 olarak belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğü G*Power 3.1 programı (<http://www.gpower.hhu.de/en.html>) kullanılarak hesaplanmıştır. G*Power programı bedava kullanımlı bir paket programıdır.

Araştırmanın Değişkenleri:

1) Bağımlı Değişken
Empati Yeteneği (EÖ puanı)

2) Bağımsız Değişken
Sosyal Beceri (TSZÖ puanı)
Mesleki Eğitim
Eğitim yılı
Sosyal Aktiviteye Ayrılan Zaman
Bireysel Aktiviteye Ayrılan Zaman
Cinsiyet

Verilerin Toplanması: Kişisel form, Empati Ölçeği (EÖ) ve Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ)’nün bir arada bulunduğu bir form

öğrencilere dağıtılarak öz-değerlendirme şeklinde yapılmıştır.

Veri Toplama Formları ve Ölçekler:

Kişisel Form

Öğrencilerin cinsiyeti, fakültesi, sınıfı, günlük yaşamında sosyal aktivitelere ayırdığı zaman gibi özelliklerini belirlemeye yönelik toplam 5 sorudan oluşan bir formdur.

Empati Ölçeği (EÖ)

Empati Ölçeği, Baron-Cohen ve arkadaşları tarafından Empatizasyon-Sistemizasyon teorisi kapsamında geliştirilmiştir. Empatizasyon, kişinin başkalarının duygularını tanıma ve bu duyguları hissedip, uygun bir şekilde yanıt verme dürtüsü olarak tanımlanmıştır. Bunun, kadınlarda ve sosyal bilimlerle uğraşan insanlarda daha gelişmiş olduğu saptanmıştır. Sistemizasyon yeteneği, dış uyaranları niceliksel özelliklerine göre inceleyip, mantık kuralları çevresinde düzene koyma olarak tanımlanabilen, erkeklerde, bilim insanları ve matematikçilerde daha gelişmiş olduğu belirtilmiştir. Empati Ölçeği'nin geliştirilmesinin diğer bir nedeni de yalnızca empatiye özgün sorulardan oluşan bir araç oluşturma isteğiydi. EÖ, empatiyi ölçmeye ve kişinin testin amacına yoğunlaşmasına engel olmaya yönelik çeldiricilerden oluşmaktadır. Kişi soruları, "kesinlikle katılıyorum" ve "kesinlikle katılmıyorum" cevapları olan 4 şık arasından seçmektedir. Puanlandırmada empatiyi ölçen 40 soru önem arz etmektedir. En az empatik 2 cevaba 0 puan, en empatik cevaba 2, ikinci empatik cevaba 1 puan verilir. Ölçekten alınabilecek toplam puan 0 ile 80 arasında olabilmektedir. Maddelerin bir kısmında "kesinlikle katılıyorum" bazılarında ise "kesinlikle katılmıyorum" empatik bir cevaba işaret etmektedir. Empatiyi ölçmek için kullanılan soruların 22'si ve çeldirici soruların 18'i ölçeğin kısa formunda kullanılmıştır. Kırk empati sorusundan 22'si (1, 6, 8, 14, 15, 19, 21, 22, 25, 26, 29, 35, 36, 41, 43, 44, 48, 52, 54, 55, 58, 59) Wakabayashi tarafından, faktör analizi yöntemiyle seçilmiştir. Bu araştırmada Empati Ölçeği'nin Türkçe formunun üniversite öğrencilerinde güvenilirliği ve ön geçerliği gösterilmiştir. Ölçeğin kısa formu için önerilen 22 madde de güvenilir gözükmektedir [5]. Bu projede ölçeğin kısa formu kullanılmıştır.

Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ)

Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (Tromso Social Intelligence Scale) Silvera ve arkadaşlarınınca, sosyal zekâ düzeyini ortaya koymak için hazırlanmış yirmi bir maddelik kendini tanımlama tarzında bir araçtır [6]. TSIS, sosyal zekâyı üç ayrı bölümde ölçmektedir. (i) Sosyal Bilgi Süreci: insan ilişkilerine yönelik olarak sözlü ya da sözsüz mesajları anlama, empati kurabilme, açık mesajların ötesinde gizli mesajları da okuyabilme becerilerini ölçmektedir. Örnek madde: "Bir açıklama yapmalarına gerek duymadan insanların ne yapmaya çalıştıklarını çoğunlukla anlarım." (ii) Sosyal Beceri: etkin dinleme, atılgan davranışta bulunma, bir ilişkiyi başlatma, sürdürme ve sonlandırma gibi temel iletişim becerilerini ölçmektedir. Örnek madde: "İnsanlarla ilk tanışmada ve yeni ortamlara girme konusunda iyiyimdir." (iii) Sosyal Farkındalık: ortama, yere ve zamana uygun olarak etkili bir şekilde davranma becerisini ölçmektedir. Örnek madde: "Farkına varmadan çoğu kez başkalarını incitirim." Bu alt boyutlardan sosyal bilgi süreci yedi, sosyal beceriler yedi ve sosyal farkındalık yedi maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki maddeler için yedili Likert tipi bir cevaplama anahtarı hazırlanmıştır. Anahtarda en düşük puan 1, en yüksek puan ise 7'dir. Ölçeğin orijinalinden farklı olarak on beşinci madde, "Sosyal Beceri" alt boyutu yerine, "Sosyal Bilgi Süreci" alt boyutunda yer almıştır. Madde değerlendirildiğinde sosyal zekânın bilişsel boyutuna daha uygun olduğundan Sosyal Bilgi Süreci alt boyutunda yer alması daha uygun gözükmektedir. TSZÖ'den elde edilen üç faktörlü yapı üç ayrı ölçek olarak değerlendirilmekte ve her alt ölçekten toplam puan elde edilmektedir. Gerek toplam puanda gerekse alt ölçeklerde puan artışı yüksek sosyal zekâyı ifade etmektedir [7]. Bu projede daha uygun olduğu düşünüldüğü için Sosyal Beceriler Alt Grubu kullanılmıştır.

Verilerin değerlendirilmesinde bilgisayarda Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 15.0 (Inc. Chicago, IL, USA, kod: 30001359390) paket programında TSZÖ puanları ile EÖ puanları arasındaki ilişki parametrik test varsayımları sağlandığından Pearson korelasyon katsayısı kullanılarak incelenmiştir. Fakülteler arasında, her bir fakültede dönemler arasında ve cinsiyete göre EÖ puanları ve TSZÖ puanları parametrik test varsayımları sağlandığı için Student's t-testi kullanılarak karşılaştırılmıştır.

**Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Dönem 1 ve 4 Öğrencilerinde Empati
Kabiliyetinin Sosyal Beceri İle İlişkisinin Araştırılması**

Kişisel Form

Fakülteniz: Tıp Fakültesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi Bölüm: _____
Döneminiz: Dönem 1 Dönem 4
Cinsiyetiniz: Kadın Erkek Belirtmek İstemiyorum

1-Son 3 ayınızı düşündüğünüzde haftalık ortalama kaç saatinizi sosyal aktivitelere, en az 2 kişiyle yapılan,(arkadaşlara zaman ayırma, kurslara gitmek, kulüp etkinlikleri (dans, müzik, tiyatro vb.), takım sporları vb.) ayırırsınız?

_____ saat/hafta

2-Son 3 ayınızı düşündüğünüzde haftalık ortalama kaç saatinizi bireysel aktivitelere (müzikal alet çalma, doğal hayatı gözlemleme, internette gezinme, kitap okuma, dinlenmek, tek başına; dans etmek, TV izlemek, tiyatroya gitmek vb.) ayırırsınız?

_____ saat/hafta

Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği(Tszö)

Sosyal Beceriler Alt Grubu

Aşağıda bazı ifadelerin listesi bulunmaktadır. Lütfen her ifadeyi *çok dikkatli* okuyunuz. Aşağıda belirtilen numaralara göre size en uygun maddeyi işaretleyiniz. Bu teste doğru veya yanlış cevap yoktur.

**1:HİÇ KATILMIYORUM 2:KATILMIYORUM 3:BİRAZ KATILMIYORUM 4:KARARSIZIM
5:BİRAZ KATILYORUM 6:KATILYORUM 7:TAMAMEN KATILYORUM**

	1	2	3	4	5	6	7
1-Tanımadığım yeni insanların olduğu bir ortamda genellikle tedirginlik hissedirim.							
2-Sosyal ortamlara kolaylıkla uyum sağlarım.							
3-İnsanlarla ilk tanışmada ve yeni ortamlara girme konusunda iyiyimdir.							
4-Başka insanlarla geçinebilmekte zorlanırım.							
5-Yeni tanıştığım insanlarla iyi ilişkiler kurmada başarılıyım.							
6-Başkalarıyla konuşacak güzel sohbet konuları bulmakta çoğunlukla sıkıntı çekerim.							

Empati Ölçeği (EÖ)

Aşağıda bazı ifadelerin listesi bulunmaktadır. Lütfen her ifadeyi *çok dikkatli* okuyunuz ve size uygun olan cevabı daire içine alınız. Bu testte doğru veya yanlış cevap yoktur.

1.	Başka birisi sohbete katılmak istediğinde bu durumu kolaylıkla anlayabilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
2.	Hayvanları insanlara tercih ederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
3.	Güncel eğilimler ve modayı takip etmeye çalışırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
4.	Çoğu gece rüya görürüm.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
5.	Diğer insanlarla ilgilenmekten hoşlanırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
6.	Problemlerimi diğerleri ile tartışmaktansa kendi başıma çözmeye çalışırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
7.	Sosyal ortamlarda ne yapacağımı bilmekte zorlanırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
8.	Sabahları günün kendimi en iyi hissettiğim vaktidir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
9.	Ne kadar küçük olursa olsun, asla kuralları/kanunları çiğnemem.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
10.	Bir şeyin kaba ya da nazik olup olmadığına karar vermek bana sıklıkla zor gelir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
11.	Sohbet sırasında dinleyenin ne düşünüyor olabileceğinden çok kendi fikirlerime odaklanma eğilimindeyimdir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
12.	Sözlü şakalardansa el şakalarını tercih ederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
13.	Hayatı gelecekte çok bugün için yaşarım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
14.	Eğer bir kişi bir şey söylüyor fakat görünürde söylediğinden başka bir şeyi kastediyorsa bunu çok çabuk kavrarım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
15.	Ahlaki konularda çok katı fikirlerim vardır.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
16.	Bazı şeylerin insanları neden çok üzdüğünü anlamak benim için zordur.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
17.	Kendimi başka birinin yerine koymak benim için kolaydır.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
18.	İyi davranışların bir ailenin çocuğuna öğreteceği en önemli şey olduğunu düşünürüm.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
19.	Anlık kararlarla bir şeyler yapmayı severim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
20.	Bir kişinin nasıl hissedeceğini tahmin etmekte iyiyimdir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
21.	Gruptan bir kişinin kendini huzursuz ya da mahcup hissettiğini çok çabuk fark ederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
22.	Neden bazılarının bir söz ile gücenebileceğini anlayamam.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
23.	İnsanlar sıklıkla sağımın solumun belli olmadığını söylerler.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum

24.	Herhangi bir sosyal faaliyette ilgi odağı olmayı severim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
25.	Politika hakkında tartışmalara katılmayı severim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
26.	Sosyal ortamlarda ne yapacağımı bilmekte zorlanmam.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
27.	İnsanlar onların nasıl hissettiklerini ve ne düşündüklerini anlamada iyi olduğumu söylerler.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
28.	O gün için planladığım her şeyi yapmadan rahatlayamam.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
29.	Ben konuşurken birisi ilgilenir ya da sıkılırsa bunu kolayca anlarım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
30.	Arkadaşlarım çoğunlukla problemlerini bana açarlar çünkü benim çok anlayışlı birisi olduğumu söylüyorlar.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
31.	Eğer birini rahatsız ediyorsam, o kişi bunu bana söylemese bile ben bunu anlarım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
32.	Sürekli yeni hobilere başlarım ama onlardan kolaylıkla sıkılıp başka şeyler aramaya yönelirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
33.	Gerçekten büyük bir hızlı trene binecek olsaydım çok sinirli ve tedirgin olurudum.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
34.	Nedenin anlayamama rağmen insanlar çoğu kez duygusuz biri olduğumu söylerler.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
35.	Günlük yaşamda organize olmayı çok severim ve sıklıkla yapmam gereken gündelik işlerin bir listesini çıkarırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
36.	Başka birinin belli bir durumda ne hissettiğini hızla ve kolayca anlayabilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
37.	Karşımdaki kişinin ne hakkında konuşmak isteyebileceğini kolaylıkla tahmin edebilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
38.	Birisinin gerçek duygularını saklıyor olduğunu anlayabilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
39.	Birisinin ne yapacağını tahmin etmede iyiyimdir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
40.	Arkadaşlarımın problemleri olduğunda duygusal olarak etkilenirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum

Öğrencilerin sosyal ve bireysel aktivite için ayırdıkları süre ile EÖ puanları ve TSZÖ puanları arasındaki ilişki parametrik test varsayımları sağlanmadığından Spearman korelasyon katsayısı kullanılarak incelenmiştir. Empati puanı üzerine cinsiyet ve dönemin etkisi her bir fakülte için ayrı ayrı iki yönlü varyans analizi kullanıldı. $p < 0,05$ istatistiksel anlamlı düzey alınmıştır.

Bulgular

Çalışmayı toplam 300 öğrenci (tıp fakültesi 148 öğrenci, siyaset bilgiler fakültesi 152 öğrenci)

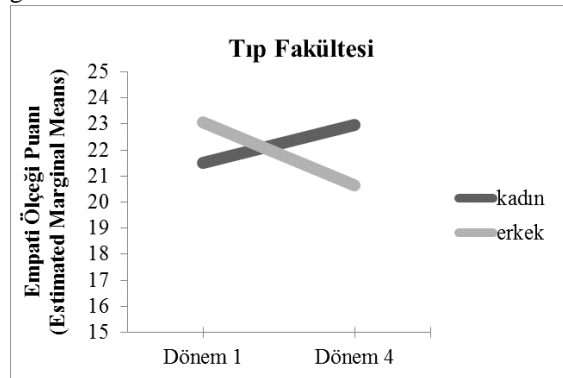
Tablo 1. Fakülte, dönem ve cinsiyete göre Empati ve Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği puanlarının dağılımı

		n	Empati Ölçeği		Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği	
			Ortalama ± SS	p-değeri	Ortalama ± SS	p-değeri
Fakülte	Tıp	148	22 ± 7.6	>0.05	27 ± 6.5	*0.035
	Siyaset Bilgiler	152	22.7 ± 8	>0.05	28.6 ± 6.7	>0.05
Dönem	I	147	23 ± 8.2	>0.05	27.6 ± 6.6	>0,05
	IV	153	21.6 ± 7.3	>0.05	28 ± 6.6	>0.05
Cinsiyet	Kadın	166	22.8 ± 7.8	>0.05	27.4 ± 6.5	>0.05
	Erkek	130	21.8 ± 7.8	>0.05	28.2 ± 6.7	>0.05

Tıp Fakültesi öğrencilerinde dönem, cinsiyet ve dönem ile cinsiyet etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı ($p > 0.05$).

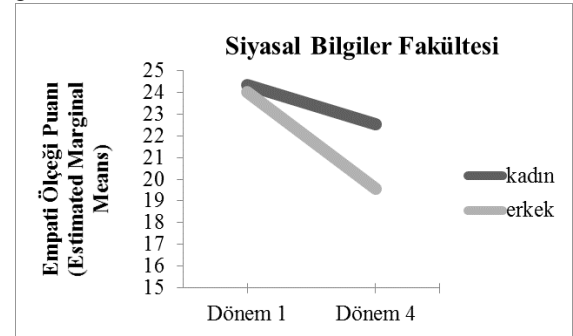
Siyaset Bilgiler Fakültesi'nde cinsiyet ve cinsiyet ile dönem etkileşimi anlamlı bulunmazken; EÖ puanı dönem IV'te dönem I'e göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşmüştür ($p = 0,020$). Empati Ölçeği puanı üzerine cinsiyet ve dönemin etkisini her bir fakülte için gösteren çizgi grafik grafik-1A ve grafik-1B'de gösterilmiştir.

Grafik 1A. Empati Ölçeği puanı üzerine Cinsiyet ve Dönemin etkisini her bir fakülte için gösteren çizgi grafik

tamamladı. Empati Ölçeği puanları fakülte, dönem ve cinsiyete göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği puanları dönem ve cinsiyete göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken; Siyaset Bilgiler Fakültesi'nin ortalaması Tıp Fakültesi'ne göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p = 0,035$). Fakülte, dönem ve cinsiyete göre Empati ve Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği puanlarının dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Grafik 1B. Empati Ölçeği puanı üzerine Cinsiyet ve Dönemin etkisini her bir fakülte için gösteren çizgi grafik

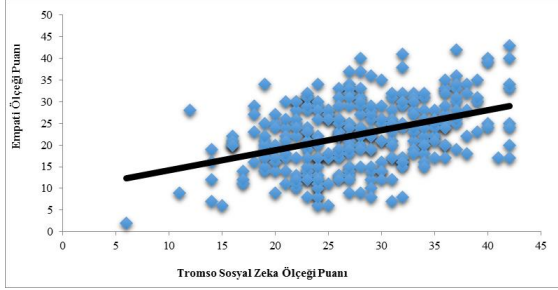

Tüm öğrenciler değerlendirildiğinde Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği ve Empati Ölçeği puanları istatistiksel olarak zayıf-orta düzeyde pozitif yönlü ilişki saptanmıştır ($r = 0,394$ $p < 0,001$). Empati Ölçeği puanı ile Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği puanı arasındaki ilişkiyi gösteren saçılım grafiği Grafik 2'de gösterilmiştir.

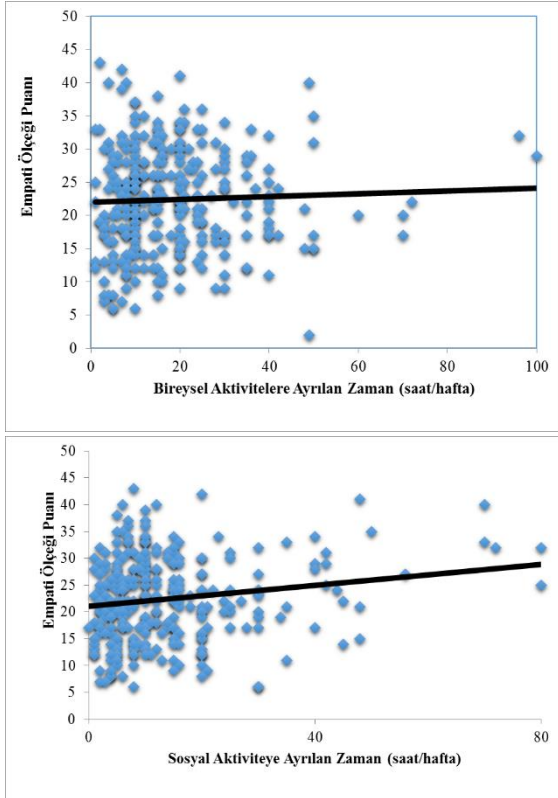
Empati Ölçeği puanı ile bireysel aktiviteye ayrılan zaman arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmazken; sosyal aktiviteye ayrılan zaman arasında istatistiksel olarak zayıf düzeyde pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır ($r = 0,125$ $p = 0,032$). Empati Ölçeği puanı ile bireysel ve sosyal aktiviteye

ayrılan zamanın ilişkisini gösteren saçılım Grafik 3'de gösterilmiştir.

Grafik 2. Empati Ölçeği puanı ile Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği puanı arasındaki ilişkiyi gösteren saçılım grafiği

Grafik 3. Empati Ölçeği puanı ile bireysel ve sosyal aktiviteye ayrılan zamanın ilişkisini gösteren saçılım grafiği

EÖ puanları ortalamaları karşılaştırıldığında fakülteler arasında, dönemler arasında, cinsiyetler arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunamadı ($p=0,473$), ($p=0,112$), ($p=0,273$).

EÖ puanları arasında dönemler arası cinsiyetler karşılaştırıldığında dönem I'de istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamazken ($p=0,688$) iken dönem IV'de cinsiyetler arası EÖ puanları arasında kadınlardaki yükseklik erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p=0,032$).

Empati Ölçeği puanı ile bireysel aktiviteye ayrılan zaman arasında ve serbest zaman arasında istatistiksel olarak ilişki saptanmamıştır ($r=0,066$ $p=0,253$).

Ortalama TSZÖ puanları değerlendirildiğinde dönemler arasında, cinsiyetler arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunamadı ($p=0,735$), ($p=0,310$).

TSZÖ puanı ile bireysel aktiviteye ayrılan zaman arasında istatistiksel olarak ilişki saptanmamıştır ($r=0,054$ $p=0,351$). Fakülteler içindeki dönemler arası TSZÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı ($p=0,733$), ($p=0,485$).

Fakültele göre cinsiyetler arasında TSZÖ puanları ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı fark ($p=0,159$), ($p=0,870$) bulunmadı. Ayrıca dönemlere göre cinsiyetler arasında da fark bulunamadı ($p=0,052$), ($p=0,619$).

Tartışma

Tıp eğitiminde empati yeteneğinin gelişmiş olması önemlidir. Tıp eğitimi eğitim süresinin uzunluğu, çalışma koşulları, yüksek maliyeti ve idealleri, mesleğin yüksek risk taşıması ve sorumluluk gerektirmesi ile tıp öğrencilerinin duygu durumlarını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca sürekli hastalarla ilgilenme sonucu kendine ve başkasına zaman ayırma arasında bir içsel çatışmaya neden olmaktadır.

Literatürde kendini korumaya çalışan tıp öğrencilerinin empati düzeyinde azalma olduğu belirtilmiştir. [8]. Empati düzeyinin azalmasının bir nedeni de ağır çalışma koşulları gibi nedenlerle sosyal aktivitelere yeterli zaman ayrılamamasıdır. Azalan bu empati düzeyi beraberinde azalan iletişim becerisini de getirecektir.

Bu çalışmada Empati Ölçeği puanları fakülte, dönem ve cinsiyete göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken, Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği puanları Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin ortalaması Tıp Fakültesi'ne göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Ayrıca EÖ puanları arasında dönemler arası cinsiyetler karşılaştırıldığında dönem I'de istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamazken dönem IV'de cinsiyetler arası EÖ puanları arasında kadınlardaki yükseklik erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Literatürde farklı mesleklerden katılımcılar üzerinde farklı bir empati ölçeği ile yapılan çalışmaların bazılarında cinsiyetler arasında farklılık bulunmamaktadır [9,10]. Bazılarında ise empati becerisinin kızlarda daha fazla olduğu görülmektedir [11,12]. Kimi diğer çalışmalarda ise tıp fakültesinde okuyan kız öğrenciler erkeklerden daha fazla empati beceri puanına sahiptir [13,14].

Bu çalışmada Empati Ölçeği puanı ile bireysel aktiviteye ayrılan zaman arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmazken; sosyal aktiviteye ayrılan zaman arasında istatistiksel olarak zayıf düzeyde pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır.

Sosyal aktiviteler sosyal becerilerin gelişimine katkıda bulunarak empati gelişimini etkiler. Sosyal aktiviteler birer serbest zaman etkinliğidir. Serbest zaman yaşamın pratik ihtiyaçlarını yerine getirdikten sonra geriye kalan zaman dilimi olarak tanımlanmaktadır (Torkildsen, 2005) [15]. Serbest zaman faaliyetleri, kişinin mesleki, ailevi ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra kalan zaman diliminde özgür iradesiyle katılabileceği dinlenme, eğlenme, bilgi veya becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma eylemleri olarak tanımlanabilir. SZE ile ilişkili olan rekreasyon kavramı ise bireysel, psikolojik ve sosyal faydalar sağlamak amacıyla, iş ve çalışma zamanların dışında kalan serbest zamanlarda gönüllü olarak yer alman etkinliklerdir.

Meslekler, gerektirdikleri iletişim becerileri düzeyi açısından farklılaşmaktadır. İnsan ilişkilerinin ön plana çıktığı tıp doktorluğu, avukatlık gibi mesleklerde büyük önem taşıyan iletişim becerileri, insan ilişkilerine dayanmayan teknik içerikli işlerde o derece önemli olmamaktadır.

Bahsedilen nedenlerden dolayı tıp alanında iletişim becerilerinin öğrenilmesi ve öğretilmesi önemli olup son yıllarda buna yönelik ilgi artmıştır. İletişim becerilerinin diğer temel beceriler gibi onlarla aynı önemi taşıyarak öğretilmesi gerektiği düşüncesi yaygınlaşmaktadır. Sağlık personelinin hastalarla olan iletişim biçimleri, hastaların aldıkları tedaviyi ve dolayısıyla bu tedavinin sonuçlarını etkilemektedir. Etkili doktor-hasta iletişiminin hem hastaya doğru tanı konularak hastanın tedaviye uyum sağlaması, hem de hasta ve hekim açısından memnuniyetin artması gibi yararları bulunmaktadır.

Karaoğlu ve arkadaşlarının; Türkiye’de altı farklı Tıp Fakültesi öğrencilerini içeren yalnızlık, anksiyete ve depresyonla tıp eğitimi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarında meslek seçimi

yapmadan önce tıp eğitimi ve hekimlik mesleği hakkında bilgi alan öğrencilerin duygu durumlarının daha iyi olduğunu ve empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğunu göstermişlerdir [8]. Ayrıca ekonomik nedenlerle tıp mesleğini tercih edenlerin empatik eğilimlerinin düşük olması nitelik artırıcı çabaların önemini gösterebileceğini belirtmektedirler. Bizim yaptığımız bu çalışmanın en önemli sınırlılığı tek bir il ve tek bir üniversitede yapılmış olması ve empati yeteneğine etki eden bireysel nedenlerin (ekonomik, yaşam tarzı, mezun oldukları bölge ve okul türü vb) ilişkilendirilmemiş olmasıdır. Bu nedenle sonuçların güvenilirliği için daha fazla üniversitede başka çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Karşılaştırma amacıyla sosyal yeteneklerinin daha yüksek olması, verilen mesleki eğitim içeriğinin (sosyal ağırlıklı) farklı olması ve ders saatlerinin Tıp Fakültesi’nden daha az olması beklenen ayrıca ders devam zorunluluğu olmayan Siyasal Bilgiler Fakültesi seçilmiştir. Sonuç olarak bu proje, mesleki eğitimin sosyal yaşamı, sosyal becerilerin empati yeteneğini nasıl etkilediğinin belirlenmesi açısından önemlidir.

Sonuç

Sonuçlar SBF öğrencilerinin sosyal zekâ ve/veya becerilerle ilgili olarak daha donanımlı olduklarına işaret etmektedir.

Bu çalışmada saptanan sosyal zekâ puanları ile empati puanları arasındaki pozitif yönlü korelasyon sosyal zekânın gelişimiyle empati becerisinin de artabileceğini göstermektedir. Bu noktadan hareketle hekimlik mesleğinin insanı bir bütün olarak anlamamızı gerektirdiğini de dikkate alırsak tıp eğitiminde sosyal becerileri geliştiren programların hastalıkları ve hastaları anlamada da önemli bir katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Aynı zamanda sosyal aktivitelere ayrılan zamanın artırılmasının da sosyal zekâ ve empatinin gelişimine katkı sağlayabileceği kanaatine varıldı. Bunun için farklı fakültelerde başka geniş ölçekte araştırmaların yapılması gerekmektedir. Geniş ölçekte araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Teşekkür

Bu araştırmanın danışmanlığını yaptığından dolayı Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı’ndan Prof. Dr. Oğuz Erkan BERKSUN’a teşekkür ederiz.

Kaynaklar

1. Borke H. The Development Empathy in Chinese and American Children Between Three and Six Years of Age: A Cross-Cultral Study. *Developmantal Psycholog* 1973; 9: 102-108.
2. Walker RE, Foley JM. Social intelligence: Its history and measurement. *Psychological Reports* 1973; 33: 451-495.
3. Marlowe HA. Social intelligence: Evidence for multidimensionality and construct independence. *Journal of Educational Psychology* 1986; 78(1): 52-58.
4. Büküşoğlu N, Fuat Bayturan A. "Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psiko-Sosyal Durumlarına İlişkin Algısı Üzerindeki Rolü." *Ege Tıp Dergisi*, 2005; 44(3): 173,174.
5. Bora E, Baysan Arabacı L. "Empati Ölçeği Türkçe Formunun Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özellikleri, " *Bulletin of Clinical Psychopharmacology* 2009; 19(1): 39-42.
6. Silvera DH, Martinussen M, Dahl TI. The Tromso Social İntelligence Scale, a Self-Report Measure of Social İntelligence. *Scandinavian Journal of Psychology* 2001; 42: 313-31.
7. Dođan T. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Zekâ Düzeylerinin Depresyon ve Bazı Değişkenlerle İlişkinin İncelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. 2006.
8. Karaoğlu N, Altıntaş L, Hilal Batı A, Naçar M, Özer A, Şenol Y. "Türkiye'de Tıp Eğitimi Tıp Öğrencilerinin Yalnızlık, Anksiyete, Depresyon Düzeylerini Ve Empatik Eğilimlerini Etkiliyor Mu?" *Tıp Eğitim Dünyası* 2012; 34: 14.
9. Alver B. Çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların empatik becerileri, karar stratejileri ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiler. *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi*, 2003.
10. Di Lillo M, Cicchetti A, Scalzo A, Taroni F, Hojat M. The Jefferson scale of physician empathy: Preliminary psychometrics and group comparisons in Italian physicians. *Acad Med* 2009; 84: 1198-1202.
11. Uygun E. Psikiyatri Servisinde Çalışan Hemşirelerin Empati Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul*, 2005.
12. Shapiro J, Morrison EH, Boker JR. Teaching empathy to first year medical students: evaluation of an elective literature and medicine course. *Education for Health Journal* 2004; 17: 73-84.
13. Kataoka HU, Koide N, Ochi K, Hojat M, Gonnella JS. Measurement of empathy among japanese medical students: Psychometrics and score differences by gender and level of medical education. *Acad Med* 2009; 84: 1192-97.
14. Hojat M, Gonnella JS, Nasca TJ, Mangione S, Veloksi JJ, Magee M. The Jefferson scale of physician empathy: Further psychometric data and differences by gender and specialty at item level. *Acad Med* 2002; 77: 58-60.
15. Torkildsen G. *Recreation and Leisure Management*. 5th ed., London and New York, Routledge, Taylor and Francis Group; 2005.